

МАҚСУД ШАЙХЗОДА ВА БОЛАЛАР АДАБИЁТИ (1908-1967)

Темирова Мадина Тоҳир қизи
Тошкент давлат транспорт университети
"Транспорт тизимлари бошқаруви"
Факултети 3-босқич талабаси
vitaminkamadinka092@gmail.com

Аннотация:

Умрим бино бўлди Озарбайжонда,
Кенди болалигим у гул маконда.
Низомий Ватани, Ганжа ўлкаси
Упкамга тўлдирди шеър Хавастини,
Кур шаҳрим мулойим, тинч муз
Кунглимда уйготди куйлаш ҳавасин .

Калит сўзлар : Сўлим диёри Туғма шоир махорат таржимон жанр нажб Бадиий асарларнинг болалар қалбига, руҳига, психологиясига курсатадиган эстетик таъсирини чуқур англаб етган

Максуд Маъсумбек ўғли Шайхзода турли йиллар мобайнида даврнинг муҳим мавзулари билан ёш авлодни мустақил таништириб борган Бунинг натижасида болалар адабиёти хазинасига муносиб хисса бўлиб қўшилган "Шуъла" (1950). "Улғай авлод"(1960). "Буюк Октябрь" (1967). "Алвидо". "Шохан Иск дар"(1946) каби алоҳида тўпламлари майдонга келди. Шу вақтга қадар унинг болаларга атаб ёзган ва махсус тўплам ҳолида нашр этилган асарлари хусусида етарли фикр айтилмаган. Мазкур асарлар юзасидан олиб борилган текширишларда эса болалар адабиёти нуқтаи назаридан фикр билдирилган эмас. 1976 йилда "Ёш гвардия"нашриёти томонидан эълон қилинган "Ўзбек болалар адабиёти" номли мақолалар, адабий портретлардан иборат тўпламдан ўрин олган Худойберган Эгамовнинг "Шайхзода -болалар шоири"деб номланган иши ҳамда Салоҳиддин Мамажоновнинг "Эзгу ният йўлида"(1978) номли китобига киритилган Шайхзода ҳақидаги портрет бундан мустасно.Шайхзоданинг болалар шоири сифатида яратган асарларига Диккатни қаратган тадқиқотчилар санъаткорнинг болалар адабиётига олибқирган мавзулари, образлари ҳақида қимматли фикрлар билдирганлар. Унинг болалар адабиёти хазинасига қўшган муносиб хиссаси ҳақида умумий маълумот берганлар. Шайхзода ижоди юзасидан яратилган тадқиқотлар қимматини чуқур ҳис қилганимиз ва маъқуллаб ўтганимиз ҳолда, бу ишимизда шоир ижодининг камроқ урганилган

томонлари ҳақида фикр юритамиз. Умрим бино бўлди Озарбайжонда, Кенди болалигим у гул маконда. Низомий Ватани, Ганжа ўлкаси Упкамга тўлдирли шеър Хавастӣ, Кур шаҳрим мулойим, тинч музыкаси Кунглимда уйготди куйлаш ҳавасин Лекин шоиркине позик телен Кулли Сирдарёнинг ҳавзаларида... "Ҳақиқатанҳам шеърятнинг сўлим диёри, буюк Низомий Ганжавий, Фузулий, Мирза Фатали Охундов, Самад Вургунларнинг ватанида таваллуд топган Мақсуд Шайхзоданинг болалигиошиқ бахшиларнинг оташ нафаси билан йўғрилган Октош шаҳрида кечди. Ҳазар соҳилларида халқ донишмандлигининг бебаҳо дур-доналари билан танишиш бахтига, таҳсил кўриш шарафига муяс-сар бўлди. Бадий ижодга бўлган ҳавас Мақсуд Шайхзодада жуда эрта уйғонди. "Ҳали алифбени ёд олмасдан олдин шеър яратганман деб айтсам, —деб ёзади эсдаликларидан бирида, улар (китоб-хонлар) балки, менинг бу гапимни ё ҳазил, ё худ киноявий маънода бир муболағадир деб талқин этишлари мумкин. Аммо бу гап чин. Менинг отам раҳматлик (ўз замонасининг илгор зиёлиси -доктор) одатда болаларга шеър ўқиб берар ва айрим сўзларни айтиб бериб шу сузга мос кофия топишни бизлардан талаб қилар эди. Кофия ва вазн оҳангига қулоғим ўрганиб кетиб, мен беш яшарлигимда 8-10 мисрадан иборат бир масал "тўқиганим эсимда" Кўринадики, оҳангдоши сўзларни қайтариб машқ қила бериш борасида ҳали шеърят сирларини мушоҳада ёд қилиб улгурмаган бола қалбида тугилган кечинмалар уни нимадир айтишга ундаган. Узи "масал" деб номлаган бури билан олмахон ҳақида тўқилган бу асар «муайян фикр ва сюжет-дан холи бўлса-да 3 шеърятга муҳаббат ҳаётининг илк дамлари-даёқ конига, фикрига сингиб кетганлигини шоир дадил Ҳамқалам дустлари, адабиётшунос олимлар томонидан Шайхзодага нисбатан "Туғма шоир" деган иборанинг қўлланишибоиси ҳам шундан айтади.

Адабиётлар:

1. Устоз ижодкор. Методик-библиографик қўлланма. Т. :Алишер Навоий номидаги Милий кутубхонаси нашриёти, 2008.
2. Мақсуд Шайхзода. Ҳаёти ва ижоди. Т.: Ўқитувчи, 1994.
3. Шайхзода Мақсуд. Мақсуд Шайхзода замондошлари хотирасида. Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983.
4. Аҳмедов Ш. Шоирнинг икки тақризи. // Ўзбек тили ва адабиёти. - 2001, -№1.
5. Зокиров М. Ҳамиша ёдланган шоир // Ўзбекистон овози. -1993. -8 январь